

УДК 631.445.1 (412/472)

ОСОБЛИВОСТІ ТОРФОВИХ ҐРУНТІВ ПРИДНІСТРОВСЬКОГО ПОКУТТЯ ТА ПРИГОРГАНСЬКОГО ПЕРЕДКАРПАТТЯ

Ірина Козак

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
вул. Галицька, 201, 76008, м. Івано-Франківськ, Україна,
agrosoil2001@gmail.com*

Торфовий ґрунт – це унікальне специфічне утворення та важливий поліфункціональний елемент екосистеми, який деградує унаслідок недостатньо науково обґрунтованого використання, втрачаючи свою природну та економічну цінність. Специфіка ґрунтоформувальних процесів, нестандартність поживного та водного режимів, їх біогеоценотична мозаїчність та головна особливість – інтразональність, робить їх унікальним об'єктом вивчення. Стаття ознайомлює з дослідженнями торфових масивів окремих районів Івано-Франківської області, які дали змогу виявити особливості поширення та охарактеризувати їх. Виділено та описано репрезентативні ґрунтові розрізи, наведено морфологічну характеристику торфоповерхового ґрунту середньої глибини та унікального для області низинного торфоповерхового, розташованого в передгірській частині. Значну увагу акцентовано на обстеженні торфових ґрунтів Придністровського Покуття, що дало змогу провести моніторинг їх показників. Завдяки порівняльному аналізу отриманих сучасних даних та даних досліджень, виконаних у регіоні у 70–80-х роках минулого століття, виявлено підвищення вмісту фосфору та зниження вмісту калію в ґрунтах, вилучених з сільськогосподарського використання. Актуальність статті полягає в тому, що вилучені з інтенсивного обробітку торфові ґрунти досі не вивчені в повному обсязі, адже їх необхідно розглядати не як об'єкт сільського господарства, а як своєрідний цілісний об'єкт та важливий елемент екосистеми. Наголошено, що сьогодні торфоповерхово-земельний ресурс використовують вкрай неефективно – території заростають бур'янами та кущами, на осушених землях руйнуються гідротехнічні канали, що спричиняє прояви ерозійних явищ і є причиною виникнення пожеж. Усі ці чинники вплинули на екологічний стан торфових ґрунтів, адже їх біосферні функції поступово втрачаються. У статті надано обґрунтування доцільності використання еколого-ландшафтного підходу для формування високопродуктивних і стійких агроландшафтів, який передбачає використання торфових масивів у природоохоронних та рекреаційних цілях, що даватиме змогу зберегти та відновлювати унікальний фауно-флористичний світ торфоповерхового біогеоценозу. Вирішення проблеми охорони та ефективного використання торфових ґрунтів є актуальним питанням сьогодення.

Ключові слова: торфові ґрунти, географічне поширення, генетичні горизонти, моніторинг, деградація, раціональне використання.

Зміни в соціальному устрої суспільства, перехід на конкурентні ринкові умови землекористування, разом із потребою досягти дещо якіснішого рівня життя людей, з одного боку, та одночасним загостренням екологічних проблем (зміни клімату, деградація ґрунтово-рослинного покриву), з іншого боку, зумовила необхідність вирішення нових проблем, що виникають у процесі землекористування. Однією з них є проблема меліорованих ландшафтів, серед яких виокремлено торфові ґрунти, які майже повсюди перейшли в категорію малоефективних для сільськогосподарського використання. Значна частина торфових ґрунтів запущена або використовують ці землі вкрай нерационально. Отож пошук і обґрунтування різних підходів щодо рационального та комерційно привабливого землекористування на перезволожених територіях у контексті сталого розвитку та екологічної безпеки є актуальним, а їх успішне виконання сприятиме відродженню біорізноманіття, припиненню деградації ґрунтово-рослинного покриву, стабілізації екологічних і продуктивних функцій торфових ґрунтів. Саме тому важливою проблемою сьогодення для науки і практики вивчення торфових ґрунтів є збереження їх на перспективу.

Коефіцієнт рационального використання торфових ґрунтів у Західному регіоні України доволі низький (18–22%) і поступово спадає. Економічна криза стала причиною виходу з ладу осушувальних систем, що, своєю чергою, спричинило погіршення водно-повітряного режиму. Як наслідок, усі зміни стали непрогнозованими, отож гостро постала потреба всебічного вивчення торфових ґрунтів.

Особливості торфових ґрунтів, специфіку та унікальність їх формування висвітлено у працях провідних учених-ґрунтознавців: М. Горіна, Д. Лико, М. Мостового, В. Гаськевича, М. Нецик, Р. Трускавецького [4; 5; 8], в яких ці ґрунти трактують як об'єкти гідромеліорації і сільськогосподарського використання, а також як родовища з видобутку торфу. Торфові ґрунти належать до екологічно вразливих об'єктів природи, які потребують особливої уваги, науково обґрунтованих та збалансованих методів використання. Саме тому вони потребують всебічного та детального дослідження, передусім на території Івано-Франківської області, де вони маловивчені. Останні великомасштабні дослідження датують 60–80-ми роками ХХ століття.

Мета статті – висвітлити особливості формування торфових ґрунтів, охарактеризувати основні типи та провести моніторинг їх показників.

Об'єктом дослідження є торфові ґрунти Придністровського Покуття та Пригорганського Передкарпаття. Предметом дослідження є генетико-морфологічна характеристика торфових ґрунтів та фізико-хімічні властивості.

Торфові ґрунти – це ґрунти постійного перезволоження з такими характерними ознаками, як оглеєння, консервація рослинних решток, їх оторфування і накопичення.

Торфові ґрунти в зоні досліджень поширені на території Пригорганського Передкарпаття і Придністровського Покуття (Правобережжя Дністра) Західного Лісостепу (фізико-географічне районування, автори П. Шищенко та П. Масляк). Торфові поклади зазначених територій належать до низинних (евтрофних) та перехідних (мезотрофних). Вони сформувались, відповідно, на низинних і перехідних болотах і складаються з залишків деревної та трав'янистої рослинності. Тільки у гірських районах трапляються верхові (оліготрофні) торфові ґрунти [1; 4; 7].

Таблиця 1

Торфові ґрунти Івано-Франківської області
The peaty soils in the Ivano-Frankivsk region

Місцезнаходження (район)	Сільська рада	Площа, га	Максимальна глибина, м	Середній показник зольності, %	Ступінь розкладення, %
Коломийський	Торговиця	765,3	10,0	21,6	23,0
	Фатівці	261,8	2,5	26,0	21,0
	Джурків	345,8	5,5	25,4	22,0
	Бондарів	216,2	2,0	23,1	24,0
Городенківський	Загора	198,1	5,0	20,1	25,0
	Чернятин	371,7	3,0	22,8	20,0
	Топорівці	953,8	3,0	32,6	26,0
	Олієво-Королівка	291,8	3,0	8,9	17,0
Тлумацький	Грушка	490,7	4,0	29,5	21,0
	Гринівці	357,0	3,5	30,1	24,0
	Палагичі	349,8	2,0	35,3	25,0
	Гостів	138,6	1,5	22,6	20,0
	Золота Липа	108,2	2,0	31,6	25,0
Рожнятівський	В. Струтин	628,6	15,0	4,8	12,0
Калуський	Цвігова	264,8	2,5	18,4	23,0
	Завадка	167,3	1,5	23,9	26,0
	Новиця	189,2	1,5	24,8	24,0
Снятинський	Борщів	340,5	3,0	21,0	27,0
Галицький	Кінашів	312,0	3,0	26,4	24,0
	Княже	254,8	2,5	24,4	22,0
Богородчанський	Кривець	186,4	1,5	10,8	19,0
	Саджава	318,5	2,0	19,6	20,0
	Грабовець	287,2	1,5	19,5	18,0
Долинський	Княжолука	589,5	3,0	21,6	25,0

У районі досліджень найбільша площа торфових ґрунтів знаходиться у Городенківському, Коломийському та Тлумацькому районах (табл. 1) [3]. Під час дослідження торфових ґрунтів обрано репрезентативні модальні ділянки, на яких закладено розрізи. Загалом переважаючі площі займають торфовища неглибокі та торфопо-болотні ґрунти.

Особливу увагу до себе привертають торфові ґрунти Рожнятівського району, де сформувались верхові торфовища різної глибини. Їх характерною особливістю є те, що ці утворення живляться з атмосферних опадів, частково за допомогою ґрунтових вод, а також унаслідок періодичних затоплювань делювіальними водами. Основними

торфоутворювачами є мохи, що пояснює підвищену кислотність торфових ґрунтів району.

До торфовищ неглибоких належать ґрунти, у яких потужність органогенного горизонту становить 50–100 см. Морфологічна характеристика торфовища неглибокого наведена в описі розрізу, закладеного на території сільської ради Верхній Струтинь у передгірській частині Рожнятівського району Івано-Франківської області. Територію використовували для вирощування кормових культур, проте з 2008 року вилучили з сільськогосподарського використання. Рельєф території рівнинний, рослинний покрив представлений, здебільшого, злаковим різнотрав'ям. Глибина залягання ґрунтових вод на момент закладання розрізу – 128 см.

Th (0–14 см) – слабомінералізований торфовий горизонт, темно-сірий, пронизаний корінцями рослин, дрібнозерниста структура, пухкий, сухий, перехід до наступного горизонту поступовий;

*T*₁ (14–26 см) – торфовий горизонт, сірого кольору, дрібнозернистий, вологий, містить корінці рослин, червоточини, перехід до наступного горизонту чіткий і збігається з глибиною оранки;

*T*₂ (26–50 см) – торфовий горизонт, бурого кольору, підорна підошва, середньорозкладений, ущільнений, губчастий, вологий, місцями трапляються червоточини та напіврозкладені рештки рослин, перехід до горизонту поступовий;

*T*₃ (50–88 см) – торфовий горизонт, темно-бурого кольору, середньорозкладений, губчастий, мокрий, містить напіврозкладені рештки рослин, перехід до горизонту чіткий;

*T*₄ (88–135 см) – торфовий горизонт, бурого кольору, слабозкладений, губчастий, мокрий, складається з суцільної маси напіврозкладених рослин (осока, очерет), з глибини 128 см просочуються ґрунтові води.

Торфово-болотні ґрунти мають органогенний горизонт до 50 см, який у верхній частині профілю сильномінералізований та розкладений. Морфологічну характеристику торфово-болотного ґрунту наведено в описі розрізу, який закладено на території сільської ради с.Топорівці Городенківського району Івано-Франківської області. Ця територія є репрезентативною для всього району досліджень, належить до Придністровського Покуття, є частиною Волинсько-Подільської височини. Торфово-болотні ґрунти сформовані на переміщених алювіально-делювіальних відкладах, змитих зі схилів і перевідкладених водами струмків, які протікають днищами балок. Рельєф території закладення розрізу рівнинний. Угіддя – переліг, рослинний покрив представлений осокою та злаковим різнотрав'ям. Глибина залягання ґрунтових вод на момент закладання розрізу – 86–95 см.

T (0–18 см) – торфовий горизонт темно-сірого кольору, сильномінералізований торф, структура нетривка, дрібногрудкувато-дрібнозерниста, легко руйнується при розминанні, слабоущільнений, свіжий, шпаруватий, переплетений корінцями рослин. Перехід до горизонту чіткий за кольором та структурою.

Th (18–25 см) – торфово-гумусований горизонт, темно-коричневий, середньорозкладений, губчастий, вологий, тріщинуватий, містить напіврозкладені рештки рослин, корінці рослин, наявні червоточини. Перехід до горизонту чіткий за кольором та структурою.

THgl (25–48 см) – торфOVO-гумусовий оглеєний горизонт, темно-сірий з сизим відтінком, неоднорідний, грудкувато-брилистий, щільний, вологий, червоточини, сизи і бурі плями. Перехід до горизонту поступовий за кольором та структурою.

Phgl (48–86 см) – перехідний горизонт сизувато-темно-сірого забарвлення, неоднорідний з бурими плямами, брилистої структури, важкосуглинковий, щільний, мокрий, в'язкий, містить червоточини, кореневини, по тріщинах зрідка дрібний пісок.

З глибини 84 см просочуються ґрунтові води, які не дають змоги поглибити розріз.

За результатами детального дослідження торфові ґрунти Придністровського Покуття мають доволі неоднорідні ознаки. Враховуючи строкатість рельєфу, особливості природних умов ґрунтоутворення та розвиток ґрунтоформних процесів оцінка торфових ґрунтів знаходиться в діапазоні від 25,6 до 37,6 балів [2; 6]. Незважаючи на це, агрохімічна оцінка дала змогу виявити деякі закономірності.

Для детальнішої характеристики торфових ґрунтів та якісних змін, які в них відбулись, здійснено моніторинг досліджуваних модальних ділянок та порівняльний аналіз результатів (табл. 2).

ТорфOVO-болотні ґрунти за кислотністю ґрунтового розчину здебільшого близькі до нейтральних. Тип материнської породи та рослин-торфоутворювачів, їх кількісний та якісний склад відіграють визначальну роль у формуванні кислотно-лужного балансу: рН сольове у верхніх горизонтах досліджуваних ґрунтів становить 6,2 а в нижніх – 5,9. Порівняно з даними за 1980 рік, кислотність дещо змінилась, що пояснюємо внесенням фізіологічно кислих добрив та меліорантів під час сільськогосподарського використання.

З'ясовано, що фосфор у торфових ґрунтах нагромаджується внаслідок біологічної збирної здатності – діяльності вищих і нижчих організмів, однак на його відкладення значною мірою впливають інші чинники міграції елементів: рельєф, характер і глибина залягання підстилаючих порід.

Таблиця 2

Властивості торфових ґрунтів Придністровського Покуття та динаміка їх зміни
The properties of peaty soils of Predniestrian Pokuttya and the dynamics of their changes

Ключові (типові) полігони	Глибина взяття зразка, см	рН сольової витяжки		Сума ввібраних основ, %		Фосфор		Калій	
						мг на 100 г ґрунту			
		1980 р.	2015 р.	1980 р.	2015 р.	1980 р.	2015 р.	1980 р.	2015 р.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>
ТорфOVO-болотні ґрунти									
Грушка	0-21	6,9	6,9	19,88	34,62	0,85	1,65	14,7	13,4
	21-34	6,3	6,8	28,44	35,59	0,91	1,80	15,3	13,9
	34-61	5,4	6,0	22,27	35,12	1,01	1,90	16,1	15,4
	61-130	6,5	6,1	22,10	28,50	1,12	2,15	16,7	16,1

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Колінці	14-40	5,2	6,2	32,01	42,70	1,00	1,60	10,8	9,4
	40-71	5,1	5,8	33,36	45,50	1,20	1,85	6,9	10,1
	71-94	5,6	6,1	27,86	45,10	1,40	2,15	7,4	9,8
	94-117	5,5	5,3	28,75	47,70	1,70	2,65	7,4	9,7
Торфово-болотні ґрунти									
Топорівці	0-25	6,9	5,3	25,55	27,20	0,80	1,50	4,3	7,9
	25-48	7,9	6,4	24,77	28,40	1,03	1,70	5,1	9,3
	48-86	8,1	6,0	22,55	31,83	1,20	2,05	5,7	9,8
Олієво-Королівка	0-12	5,4	6,4	18,35	26,77	2,00	1,80	5,5	8,1
	13-24	5,4	5,3	19,45	34,41	2,10	2,80	6,0	7,3
	24-39	5,6	4,9	20,06	39,84	2,15	2,40	6,5	6,8
	39-96	5,2	4,5	23,55	42,94	1,45	2,80	8,0	8,1
Торфувато-болотні ґрунти									
Королівка	6-39	7,2	5,5	50,23	37,20	0,75	1,90	24,8	18,3
	39-43	6,8	6,0	50,95	31,50	0,45	1,75	25,1	19,8
	43-60	4,7	5,9	54,18	38,50	0,20	1,55	25,6	23,4
	60-86	4,6	5,4	56,13	40,20	0,20	1,65	26,2	25,1
Чортовець	0-20	6,1	6,2	29,05	33,14	2,25	2,70	7,2	9,4
	20-43	6,7	6,0	31,23	36,51	2,40	2,10	8,4	10,5
	43-68	6,2	5,6	33,45	40,47	2,56	2,95	8,9	11,4

З кількостями фосфору в ґрунтах зв'язані і кількості його легкодоступних сполук для рослин. Фосфор у ґрунті, здебільшого, перебуває в органічно зв'язаних формах. Причому в малоокультурених торфових ґрунтах у складі фосфатів буває більше органічно зв'язаних, недоступних рослинам сполук. Легкодоступні для рослин фосфати належать, здебільшого, до мінеральних. Кількість таких фосфатів більша у тих ґрунтах, де вищі валові кількості Фосфору та де підвищений вміст його мінеральних сполук. Вміст фосфору коливається від 2,7 мг на 100 г ґрунту у верхніх горизонтах до 3,1 мг на 100 г у нижніх. Порівнюючи отримані дані з даними за 80-ті роки ХХ ст., можна зробити висновок, що внесення меліорантів відіграє негативну роль у фосфатному режимі торфових ґрунтів – збільшується буферна здатність і зменшується здатність переводити поглинуті фосфати в ґрунтовий розчин, отож після вилучення торфових ґрунтів з сільськогосподарського використання вміст Фосфору дещо збільшився.

У торфових ґрунтах Калій не входить до складу міцних органічних комплексів, він легко мігрує, піддається виносу дренажними водами тощо, причому у верхніх горизонтах його буває менше, ніж у нижніх. Вміст Калію коливається від 6,9 мг на 100 г ґрунту у верхніх горизонтах до 7,4 мг на 100 г у нижніх. Порівняно з 80-ми роками, вміст калію дещо змінився. Зниження показників пов'язано з тим, що в процесі сільськогосподарського використання збільшувався вміст Калію за рахунок мінералізації та ущільнення торфової маси, а також внесення калійних добрив і меліорантів.

Виконані дослідження засвідчили, що осушення і сільськогосподарське використання різко змінює властивості і водно-повітряний режим торфових ґрунтів. На фоні зменшення вологості ґрунту відбувається механічне осідання торфу, підвищується температура органічних горизонтів, зростає аерація профілю, відновні умови змінюються на окислювальні. Загалом зниження рівня ґрунтових вод підвищує біологічну активність торфових ґрунтів. З'ясовано, що безперервне торфонакопичення після осушення змінюється активним біохімічним розкладом органічної речовини. Темпи цього процесу різні і залежать як від кліматичних, так і від антропогенних чинників. Важливу роль у цьому випадку відіграють умови використання торфового ґрунту [8; 9].

Чимало торфових ґрунтів вилучено з сільського виробництва, проте значна їхня частина заростає непродуктивною чагарниковою рослинністю. І тільки окремі ділянки включені в природоохоронний сегмент чи використовують у рекреаційних цілях. Унаслідок такого неефективного використання посилилась пірогенна деградація та вторинне заболочення територій. Своєю чергою, це спричиняє зміну функцій торфового ґрунту як важливого елементу екологічної системи.

Аналізуючи виконані дослідження, можна зробити висновки, що торфові ґрунти в долинах рік та балок, які сформувались переважно шляхом заболочення території, здебільшого, належать до низинного типу з переважанням очерету та осоки.

Виявлено певні географічні закономірності, пов'язані з фаціальністю клімату, зміною співвідношення між опадами, що випали, та кількістю вологи, що випарувалась. Різноманітні умови водно-мінерального живлення визначають неоднорідність ботанічного складу, хімічних компонентів органічної та мінеральної частин торфових ґрунтів і, відповідно, їхніх водно-фізичних і фізико-хімічних властивостей.

Тут поширені торфувато-болотні, торфово-болотні ґрунти, а також торфовища неглибокі, середньоглибокі та глибокі. Моніторинг ґрунтових показників засвідчує, що після виведення торфових ґрунтів з інтенсивного обробітку кількість Фосфору в ґрунтовому розчині збільшилась, а вміст Калію дещо знизився. Отож внесення меліорантів зумовило зменшення здатності переводити поглинуті фосфати в ґрунтовий розчин, а вміст Калію за рахунок мінералізації, ущільнення та внесення добрив підвищувався.

Ефективне використання торфових ґрунтів передбачає науково обґрунтований еколого-економічний підхід, який збереже ці унікальні природні утворення від негативного антропогенного впливу та розвитку деградаційних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрущенко Г. О., Козій Г. В., Красіцький П. Р., Ступаков В. П. *Культура боліт*. Львів : Вид-во Львівського університету, 1965. 180 с.
2. *Волощук М. Д., Гагалюк М. І.* Торф і торфові ґрунти – сучасний стан і перспективи їх використання // *Сучасні досягнення геодезії та геодинаміки* : зб. наукових праць. Львів, 1999. С. 160–162.

3. Волощук М. Д., Козак І. В. Торфові ґрунти, їх поширення та характеристика на території Івано-Франківської області // Генеза, географія та екологія ґрунтів : зб. наук. праць міжнародного наукового семінару : “Ґрунти і сучасність” (Львів – Ворохта, 11–13 вересня 2015 р.) / [Відпов. редактори : проф. С. П. Позняк, проф. З. П. Паньків]. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2015. Вип. 5. С. 31–35.
4. Волощук М. Д., Козак І. В. Торфово-земельний ресурс Західного регіону України // Гуманітарні, природничі та точні науки як фундамент суспільного розвитку: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції / Наукове партнерство “Центр наукових технологій”. Харків : ЦНТ, 2018. С. 3–7.
5. Гаськевич В. Г., Нецик М. В. Торфові ґрунти і торфовища Малого Полісся: сучасний стан, проблеми раціонального використання та охорони // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія: Географія. 2013. Вип. 34. № 1. С. 27–36.
6. Кучерява Л. М. Види торфу, стратиграфія та історія розвитку Великих боліт в долині р. Дністра // Укр. бот. журнал. 1963. Т. 15. № 2. С. 22–28.
7. Природа Івано-Франківської області / за ред. К. І. Геренчука. Львів : Вища школа, 1973. 168 с.
8. Трускавецький Р. С. Торфові ґрунти та торфовища України. Харків : Міськдрук, 2010. 278 с.
9. Maciak P. Intensywnosc rozkladu torfu niskiego pod wplywem dodatku roznych skladnikow organicznych i mineralnych // Roczniki glebosnawcze. 1971. Vol.1(1). P. 139–151.

REFERENCES

1. Andrushchenko, G., Koziy, G., Krasitsky, P., & Stupakov, V. (1965). Culture of swamps. Lviv: Lviv University Pub., 180 pp. (in Ukrainian).
2. Voloshchuk, M., & Hahalyuk, M. (1999). Peat and peaty soils - the current state and prospects for their use. *Collection of scientific works: Modern achievements geodesy and geodynamics*. Lviv. 160–162 (in Ukrainian).
3. Voloshchuk, M., & Kozak, I. (2015). Peaty soils, their distribution and characteristics on the territory of Ivano-Frankivsk region. *Genesis, geography and soil ecology. Scientific works of the international scientific seminar “Soils and the present”*. Lviv: Publishing Center of LNU, 5, 31–35 (in Ukrainian).
4. Voloshchuk, M., & Kozak, I. (2018). Peat-land resource of the Western region of Ukraine. *Materials of IV All-Ukrainian scientific and practical conference “Humanities, Natural Sciences and exact science as a foundation social development”*. Kharkiv. 3–7. (in Ukrainian).
5. Haskevych, V., & Netsyk, M. (2013). Peaty soils and peatlands of Small Polissya: current state, problems of rational use and protection. *Scientific notes of the Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University. Series: Geography*, 34 (1), 27–36 (in Ukrainian).
6. Kucheryava, L. (1963). Types of peat, stratigraphy and the history of the development of the Great Marshes in the valley of the Dniester River. *Ukrainian Botanical Journal*, 15 (2), 22–28 (in Ukrainian).
7. Herenchuk, K. (Ed.). (1973). *The nature of the Ivano-Frankivsk region*. Lviv: High school, 168 pp. (in Ukrainian).
8. Truskavetsky, R. (2010). Peaty soils and peatlands of Ukraine. Kharkiv: City Press, 278 pp. (in Ukrainian).

9. Maciak, P. (1971). Intensywnosc rozkladu torfu niskiego pod wplywem dodatku roznych skladnikow organicznych i mineralnych. *Roczniki glebosnawcze*, 1(1), 139–151 (in Polish).

Стаття: надійшла до редакції 02.10. 2017

доопрацьована 31.10. 2017

прийнята до друку 13.12. 2017

PECULIARITIES OF PEATY SOILS OF PREDNIESTRIAN POKUTTYA AND PREGORGANY PRECARPATHIANS

Iryna Kozak

*Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Halytska St., 201, UA – 76008 Ivano-Frankivsk, Ukraine,
e-mail: agrosoil2001@gmail.com*

Peaty soil is a unique specific formation and an important multifunctional element of ecosystem, which as a result of the insufficient scientific grounding of use, degrades, losing its natural and economic value. The article deals with the study of peaty massifs of some districts in the Ivano-Frankivsk region, which allowed to reveal their geographic peculiarities and characteristic features. The representative soil layers are identified and described, as well as the morphological characteristics of peat-marsh soils and unique for the area lowland peatland, which is located in the foothill part, is given. Special attention is paid to the analysis of the peaty soils of Predniestrian Pokuttya, which made it possible to monitor their indicators. As a result of the comparative study of the obtained current data and data from the studies conducted in the region in the 70–80s of the last century, the increase of phosphorus and decrease of potassium in soils which were withdrawn from agricultural use were traced. The topicality of this article is determined by lack of the thorough study of peaty soils deprived of intensive cultivation, because they should be considered not as an object of agriculture, but as a peculiar holistic object and an important ecosystem element. Today peaty soils resource is used rather inefficiently – areas was overgrown with weeds and bushes, on the drained lands hydraulic engineering channels are destroyed, which leads to the erosion phenomena and is the cause of the fires. All these factors influenced the ecological state of peaty soils, and their biosphere functions began to vanish. The article provides the justification of the expediency of using ecological-landscape approach for the formation of highly productive and sustainable agro-landscapes, which involves the use of peaty massifs for nature-preservation and recreational purposes, which will save and restore a unique fauna-floristic world of peaty biogeocenosis. Solving the problem of the protection and effective use of peaty soils is a topical issue of the present day.

Key words: peaty soils, geographic spread, genetic horizons, monitoring, degradation, rational use.